

**QORTI TAL-MAGISTRATI
(GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI**

**MAGISTRAT DR.
JOSETTE DEMICOLI**

Seduta tal-5 ta' Lulju, 2013

Citazzjoni Numru. 26/2012

Emanuel Portelli

Vs

Frank Portelli

Il-Qorti,

Illi permezz tar-rikors guramentat ir-rikorrent ippremetta:-

A. Dikjarazzjoni tal-Fatti

1. Illi l-esponenti jgawdi b'titolu ta' lokazzjoni, koncess mill-Kummissarju tal-Artijiet raba' bil-kejl ta' erbgha u ghoxrin elf mitejn u disgha u tletin metri kwadru (29,239mk) maghrufa bhala tax-Xini, limiti tan-Nadur, Ghawdex, u dan in solidum ma' xi bdiewa ohra.

2. Illi sal-hmistax (15) ta' April elf disa' mijas u wiehed u tmenin, kienu rikonoxxuti mill-Kummissarju tal-Artijiet bhala bdiewa jahdmu l-art msemija biss l-esponenti, Joe Azzopardi, Mike Attard, Carmel Pisani, Salvu Falzon, Cetta Galea, Toni Cauchi, Salvu Mifsud, Joe Cassar, Joe Vella, Maria Muscat, Peter Grech, Wenzu Buttigieg u Rosaria Grech.

3. Illi skont is-sentenza tal-Onorabbi Qorti tal-Magistrati (Għawdex), Gurisdizzjoni Inferjuri datata 12 ta' Gunju 2008 fl-ismijiet Frank Portelli vs Emanuel Portelli, l-esponenti għandu 13.83,0 sehem minn din il-qbiela, u l-intimat għandu sehem ta' 0.51,0. Din is-sentenza pero' ma tagħmel l-ebda referenza għal dritt ta' passagg specifiku.

4. Illi l-esponenti ntavolaw kawza quddiem din il-Qorti diversament preseduta sabiex jigi delineat b'mod car liema art hija mqabbla lill-esponenti u liema art hija mqabbla lill-intimat, li anke l-intimat stess, permezz ta' ittra mibghuta iid-Dipartiment tal-Artijiet ammetta illi hu ma kienx jaf fejn tibda u tispicca l-art tieghu.

5. Illi l-intimat kellu access ghall-porzjon ta' art mqabbla lilu minn Triq tad-Duru, izda jidher li s-sies ta' din it-triq ceda u l-gvern sera, permezz ta' kuntrattur, hajt għoli n-naha tal-Lvant tat-triq u għamel xi tisbieh fiz-zona in kwistjoni billi gew impoggija xi bankijiet u sigar tal-palm. Minhabba f'hekk l-access ezistenti biex l-intimat jidhol fl-art mqabbla lilu gie mpedit. Wara li gara hekk, l-intimat ma ha l-ebda passi sabiex il-Gvern jirripristina l-access tal-intimat izda minflok beda jiprova jidhol għal gol-art tieghu mill-art mqabbla lill-esponenti, abbużivament u mingħajr ebda dritt fil-ligi. Dan nonostante illi ma jirrizulta minn imkien illi hemm xi dritt ta' passagg favur terzi, inkluz l-intimat, gravanti fuq l-art mqabbla lill-esponenti, u lanqas jirrizulta illi l-art giet mqabbla lilhom taht kundizzjoni ta' passagg għal terzi.

6. Illi inoltre, qabel ma' l-passagg tal-intimat għal go l-art tieghu gie mpedit minhabba xogħlijiet li saru mill-Gvern,

huwa qatt ma ghadda mill-art tal-esponenti biex jidhol go l-art tieghu.

7. Illi permezz ta' sentenza tal-Onorabbi Qorti tal-Magistrati (Għawdex), Gurisdizzjoni Nferjuri datata 12 ta' Gunju 2008 fl-ismijiet Frank Portelli vs Emanuel Portelli, l-esponenti gie ordnat jizgombra minn porzjoni art b'kejl ta' cirka 560m.k., ma' liema ordni l-esponenti adderixxa, anke jekk kien ilu jahdem dik il-porzjon ta' raba' għal aktar minn hamsin (50) sena.

8. Illi a bazi tas-sentenza citata, u l-pretensjoni tieghu li għandu xi dritt ta' access għal gol-art tieghu mill-art tal-esponenti, l-intimat ottjena wkoll mandat ta' zgħażi kontra l-esponenti, liema mandat għandu n-numru 126/2009AE, u dan nonostante illi fis-sentenza appena citata ma kien hemm xejn li jordna lill-esponenti li jipprovdxi xi access lill-intimat jew li jwittlu r-raba'.

9. Illi b'digriet tad-19 ta' Novembru 2009 moghti minn dina l-Onorabbi Qorti, li gie nnotifikat lill-esponenti fl-20 ta' Novembru 2009, kien jirrigwarda biss l-art in kwistjoni, izda qatt ma semma xi dritt ta' passagg li l-esponenti jippretdi li għandu minn gol-porzjon tar-raba' mqabbla lir-rikorrenti.

B. Ragunijiet għat-Talbiet tar-Rikorrenti

1. Illi ma jirrizulta minn imkien li fuq il-porzjon ta' art mqabbla lill-esponenti hemm gravanti xi dritt ta' passagg favur l-intimat.

2. Illi l-esponenti qiegħed jigi mcaħħad mit-tgħadha shiha tal-art mqabbla lilu, u dan peress illi l-mandat ta' zgħażi kontra l-esponenti mar oltre dak li hemm fis-sentenza hawn fuq citata u kreja access lill-intimat, liema access ma ezista qatt u m'hemm l-ebda raguni valida fil-ligi għalfejn l-esponenti għandu jigi mcaħħad mit-tgħadha tal-art tieghu biex jinfetah access ghall-intimat.

C. Talbiet Attrici

Ghaldaqstant ir-rikorrenti talab lil din il-Qorti sabiex:

1. Tiddikjara illi ma jezisti l-ebda dritt ta' passagg favur terzi, inkluz l-intimat, gravanti fuq il-porzjon ta' art maghrufa bhala tax-Xini, limiti tan-Nadur, mqabbla lill-esponenti, u dan prevja kull provvediment iehor li dina l-Onorabqli Qorti jidhrilha xieraq u opportun.
2. Tordna lill-intimat sabiex jieqaf u jiddezisti b'mod immedjat milli jkompli jaccedi ghall-art tieghu minn fuq l-art mqabbla lill-esponenti, jew li b'xi mod ixekklu fit-tgawdija tieghu tal-art kollha.
3. Tawtorizza lir-rikorrent li jagħmel xatba jew qfil iehor sabiex jimpedixxi lill-intimat milli juza bhala passagg l-art jew parti mill-art tal-esponenti.

Bl-ispejjez kollha kontra l-intimat, minn issa ngunt in subizzjoni.

Rat li l-intimat fir-risposta guramentata tieghu eccepixxa hekk:-

1. Illi preliminarjament in kwantu t-talba tal-attur hija bazata principally fuq dikjarazzjoni li r-raba' lili lokat ma jezistu fuqu l-'ebda dritt ta' passagg favur terzi, din hi azzjoni reali u ma tikkompetix lill-attur billi ex *admissis* hu merament konduttur tar-raba'. L-attur bhala detentur tar-raba' għandu biss azzjoni possessorja, li hi diversa minn dik petitorja. Huwa car mit-talbiet kif inħuma mpustati li l-azzjoni ezercitata mhijiex sempliciment dik ta' molestja fil-pussess. L-attur lanqas ma llimita ruhu għatalba biex il-Qorti tordna lill-eccipjenti jiddesisti milli jibqa' jghaddi mill-ghalqa mqabbla lili mill-Gvern, izda mar oltre' u permezz tat-tielet talba tieghu qed jitlob li jigi awtorizzat ukoll li jagħmel xatba u jaqfel l-access għar-raba' tieghu mit-triq (u proprju fejn huwa già' għamel ix-xatba li gie ornat jiftahha mill-Qorti fl-atti tal-Mandat ta' Zgħumbrament numru 126/2009) meta l-entrata mit-triq principali li tasal sar-raba' tieghu lanqas ma hija proprjeta'

tieghu u lanqas ma hija nkluza fil-lokazzjoni li saret lilu mill-Gvern, u b'hekk jagħlaq l-access tad-diversi gabillotti għar-raba' li jifforma t-tenement 50468. L-azzjoni mhijiex wahda ritwalment impustata tajjeb u għaldaqstant l-eccipjenti għandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju;

2. Illi l-azzjoni attrici kif impustata partikolarmen l-ewwel u t-tielet talbiet u t-tieni talba hija konsegwenzjali ghall-ewwel talba, riedet tigi diretta mhux kontra konduttur iehor ta' porzjon ohra mill-istess raba', izda kontra l-istess sid tal-ghalqa, u cioe' min krielu r-raba'. L-eccipjenti għalhekk mħuwiex il-legittimu kontradittur, u għaldaqstant għandu a bazi ta' din l-eccezzjoni jigi wkoll liberat mill-osservanza tal-gudizzju;

3. Illi preliminarjament ukoll u nterament minghajr pregudizzju ghall-ewwel zewg eccezzjonijiet, u dejjem kemm-il darba ma jintlaqghux l-istess eccezzjonijiet, il-gudizzju lanqas m'huwa ntegru billi l-partijiet m'humiex l-unici kondutturi tar-raba' li jifforma t-tenement 50468. Ir-raba' detenut mill-attur huwa biss parti mir-raba' li jifforma dan it-tenement li jinsab imqabbel lil diversi kondutturi ohra *in solidum* bejniethom, u għaldaqstant l-eccipjenti għandu wkoll a bazi ta' din it-tieni eccezzjoni jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju;

4. Illi fil-meritu u dejjem bla pregudizzju ghall-premess, l-eccipjenti għandu dritt li jipprattika l-passagg mill-entrata *de quo* u in parti minn fuq ir-raba' detenut mill-attur; dan id-dritt bazat fuq stat ta' fatt imperanti bejn il-kondutturi fir-relazzjonijiet ta' bejniethom *quoad possessum* b'titolu lokatizzju. L-ghalqa li l-eccipjenti għandu fil-pussess tieghu hija nterkuza u l-access ghaliha kemm bir-rigel kif ukoll b'mezzi ohra huwa minn hemm.

5. Illi l-attur irid jipprova wkoll li l-entrata mit-triq principali twassal sar-raba' tieghu li jifforma parti mit-tenement 50468 hija nkluza wkoll fil-lokazzjoni tar-raba' li saret favur tieghu u/jew li giet mikrija lil ad eskluzjoni ta' kondutturi ohra;

6. Illi l-attur bhala wiehed mill-kondutturi ta' dan it-tenement m'ghandu l-ebda dritt jippretendi li jikkancella stat ta' affarijiet li ilu jezisti ghal hafna zmien, evidentemente bil-kuntentizza tas-sid, u meta s-sid stess jixtieq illi jinzamm l-status quo billi jqisu gust kif ser jirrizulta aktar 'il quddiem u qatt ma ha xi azzjoni fil-konfront ta' hadd mill-kondutturi biex iwaqqaf il-mod ta' access tad-diversi gabilotti ghar-raba' tagħhom inkluz dak ezercitat mill-eccipjenti;

7. Salvi twegibiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt.

Rat il-verbali tas-seduti.

Rat l-atti u d-dokumenti kollha tal-kawza.

Rat li l-kawza thalliet għas-sentenza fuq l-ewwel eccezzjoni preliminari.

Kunsiderazzjonijiet

Illi fl-ewwel eccezzjoni tieghu l-konvenut eccepixxa s-segwenti:

"Illi preliminarjament in kwantu t-talba tal-attur hija bazata principally fuq dikjarazzjoni li r-raba' lilu lokat ma jezistu fuqu l-'ebda dritt ta' passagg favur terzi', din hi azzjoni reali u ma tikkompetix lill-attur billi ex admissis humerament konduttur tar-raba'. L-attur bhala detentur tar-raba' għandu biss azzjoni possessorja, li hi diversa minn dik petitorja. Huwa car mit-talbiet kif inhuma mpustati li l-azzjoni ezercitata mhijex sempliciment dik ta' molestja fil-pussess. L-attur lanqas ma llimita ruhu għat-talba biex il-Qorti tordna lill-eccipjenti jiddesisti milli jibqa' jghaddi mill-ghalqa mqabbla lilu mill-Gvern, izda mar oltre' u permezz tat-tielet talba tieghu qed jitlob li jigi awtorizzat ukoll li jagħmel xatba u jaqfel l-access għar-raba' tieghu mit-triq (u proprju fejn huwagia' għamel ix-xatba li gie ordnat jiftahha mill-Qorti fl-atti tal-Mandat ta' Zgħumbrament numru 126/2009) meta l-entrata mit-triq principali li tasal sar-raba' tieghu lanqas ma hija proprieta' tieghu u lanqas ma hija nklusa fil-lokazzjoni li saret lilu mill-Gvern, u

b'hekk jghalaq l-access tad-diversi gabillotti ghar-raba' li jifforma t-tenement 50468. L-azzjoni mhijex wahda ritwalment impustata tajjeb u ghaldaqstant l-eccipjenti għandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju".

Illi fl-ewwel pre messa tieghu l-attur mill-ewwel ighid li huwa jgawdi b'titlu ta' lokazzjoni raba' mingħand il-Kummissarju ta' l-Artijiet. Mill-atti jirrizulta wkoll li anki l-konvenut għandu titolu ta' lokazzjoni fuq ir-raba' tieghu.

Minn qari tar-rikors guramentat m'hemmx dubju li l-azzjoni ta' l-attur tiddependi fuq l-ewwel talba, fis-sens li t-tieni u t-tielet talbiet huma konsegwenzjali. L-ewwel talba attrici hija sabiex jigi dikjarat "*li ma jezisti l-ebda dritt ta' passagg favur terzi, inkluz l-intimat, gravanti fuq il-porzjon ta' art magħrufa bhala tax-Xini, limiti tan-Nadur, mqabbla lill-esponenti*" cjo' mqabbla lilu.

Huwa evidenti li l-azzjoni kif impustata hija l-*actio negatoria* tant li l-attur qiegħed jitlob dikjarazzjoni li l-art hija libera minn servitu'.

Fis-sentenza fl-ismijiet **Cachia vs Schembri**¹ gie ritenut:

"Kif espremet ruhha din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet "Desain -vs- Piscopo Macedonia" (9 ta' Jannar 1877 a Vol. VIII pag. 21): "L'azione intentata e` quella che nel Diritto Romano appellasi negatoria, la quale e` basata sulla presunta liberta` dei fondi, e il cui effetto si e` di esonerare l'attore da qualunque prova, facendo ricadere questa intorno all'acquisto della servitu` sul convenuto, nonostante che quest'ultimo si trovasse nel quasi possesso della pretesa servitu`. In conseguenza nel caso sotto esame e` il convenuto che deve pienamente provare di aver acquistato in modo legittimo il diritto di passaggio che pretende nel fondo dell'attore, onde potere l'azione proposta essere respinta.";

Dan hu proprju dak pretiz mill-attrici permezz ta' l-ewwel domanda tagħha. Azzjoni bhal din tmiss biss lil min

---

¹ Cit Nru: 509/1998PS deciza fil-31 ta' Jannar, 2003

hu proprjetarju (Vol. XXXII P I p 485) u kwindi, kif fuq manifest, kulma għandha bżonn tagħmel l-attrici hu dak li tiprova l-proprjeta` fuq il-fond tagħha (u mhux fuq dak ta' haddiehor) u li dan l-istess fond hu meħlus minn kull molestja ta' servitu` da parti tal-konvenuta”

Fis-sentenza fl-ismijiet **Maria Muscat et vs Joseph Xuereb et**² il-kaz li kellha quddiemha l-qorti kien simili hafna għal dak odjern. Fl-ewwel lok saret referenza ghall-awtur Francesco Ricci³ meta jispjega li “L’azione negatoria, come indica lo stesso nome, tende a far riconoscere la **liberta` del fondo, ed escludere perciò la servitu` che altri pretenda di esercitare sul medesimo.** Devesi proporre dal proprietario del fondo, che vuolsi far dichiarare libero, contro il proprietario del fondo, a cui profitto si pretende esercitare la servitu’ ...”

Min jipproponi din it-tip ta’ kawza jrid fl-ewwel lok jagħti prova li hu proprjetarju tal-immobбли li jippretendi li m’hiġiex soggetta ghall-servitu’. Giulio Venzi (Manuale di Diritto Civile Italiano, UTET 1931, pagna 296) jispjega li l-azzjoni negatoria, “.....e’ data al proprietario contro chi pretenda di avere un diritto reale sulla cosa, diritto che egli nega. Il proprietario deve provare il suo diritto di proprietà, e l’atto che ha turbato il suo godimento; quando ha dato queste prove, non deve far altro, e ciò per effetto del carattere di esclusività che ha il diritto di proprietà. Spetta al convenuto di provare il diritto reale che pretende, e se non fa questa prova, il giudice dichiara la inesistenza del preteso diritto” (sottolinejar tal-Qorti).

Fil-kawza fl-ismijiet *Giuseppa Falzon et vs Antonio Degiorgio* deciza mill-Qorti ta’ l-Appell fl-20 ta’ Dicembru

² Cit Nru: 66/2006AE deciza fit-3 ta’ Marzu 2009

³ Corso Teorico – Pratico di Diritto Civile (1886 Vol. II para. 473) “L’azione negatoria è’ altresì un’azione reale che il proprietario di un fond promuove contro colui che vi si attribuisce senza diritto qualche servitu’, e conchiude che il suo fondo sia dichiarato libero da questa servitu’, e che sia inibito il convenuto di usarne.” (Principii di Diritto Civile, F. Laurent Vol. VIII. §285 pagna 356).

1946 (Vol. XXXII.i.485) gie konfermat:- “L-azzjoni negatorja hija wahda mill-azzjonijiet petitorji. Ghalhekk din l-azzjoni tmis lill-proprietarju, biex jissalvagwardja ddrittijiet tieghu, u biex jesperimentaha għandu jiprova li għandu drittijiet tal-proprietar’.”

Fil-kaz tal-lum ex *admissis* irrizulta l-art li tinhadem mill-attur hi proprijeta' tal-Gvern. Hekk kif qalet il-qorti fis-sentenza appena citata ma jista' jkun hemm l-ebda dubju li din it-tip ta' azzjoni ma tistax issir minn inkwilin, li ma jakkwista l-ebda dritt reali fuq l-oggett. Hu maghruf li kirja hi semplici dritt personali li l-inkwilin jakkwista u ma tagħtix lok għal xi dritt reali fuq il-haga, u li tista' tghid jissarraf fid-dritt li jkollu mil-lokatur it-tgawdija tal-haga ghaz-zmien tal-lokazzjoni⁴;

“Alcuni contratti sono solo **fonte di obbligazioni delle parti, di una di esse o di entrambe** (così la locazione, il mandato, il comodato ecc.): *li si classifica come contratti con effetti obbligatori*. Altri contratti, invece, producono l’effetto di trasferire la proprietà o altri diritti (donazione, vendita, permuta ecc), oltre ad essere, al tempo stesso, fonti di obbligazioni (l’obbligazione di consegnare la cosa donata o venduta, l’obbligazione di pagare il prezzo ecc): a questi contratti si da’, perciò, il nome di **contratti con effetti reali.**” (Francesco Galgano, *Diritto Privato*⁵). L-

---

⁴ “..... la locazione non trasferisce al conduttore che un diritto personale di godimento, e non lo costituisce che semplice detentore del possesso della cosa a nome del proprietario locatore.” (Istituzioni di Diritto Civile Italiano, Avv. Emidio Pacifici Mazzoni, Libro III, Parte Terza, Tieni Edizzjoni §2 pagna 3).

⁵ Edizzjoni numru 9, CEDAM (1996) pagna 318; “Ma la servitu’ si differenzia profondamente, nelle cause e negli effetti, dal rapporto obbligatorio ora delineato. In primo luogo, il rapporto obbligatorio può derivare soltanto da un contratto. La servitu’ può costituirsi invece anche in forza di fatti diversi; alcuni tipici dei diritti reali: l’usucapione, nei limiti dell’art. 1061 (quanto alle servitu’ c.d. apparenti); altri delle

servitu’ soltanto: la destinazione del padre di famiglia (art. 1062), negli stessi limiti. In secondo luogo, il rapporto obbligatorio non può non avere un limite di durata; gli effetti di esso, inoltre, sono limitati dal punto di vista dei soggetti alle parti contraenti e ai loro eredi: non si estendono cioè ad ogni successivo compratore dei fondi, a meno che il compratore non assuma esplicitamente il medesimo obbligo già assunto dal venditore.” (Istituzioni di Diritto Privato, Mario Bessone, G. Giappichelli Editore (1994) pagna 369).

inkwilin jippossjedi l-haga fisem il-lokatur, u azzjoni reali ma tikkompetix lilu.

Hekk ukoll fil-kawza fl-ismijiet **Gerolamo Farrugia et vs Salvatore Cassar**⁶ gie ritenut li azzjoni diretta biex jigi dikjarat illi fond huwa hieles minn servitu ta' passagg favur fond iehor hija azzjoni reali, u mhux azzjoni personali; dik hija l-azzjoni negatorja, ossija wahda mill-azzjonijiet petitorji u l-konduttur ma għandux dritt jesperixxi dik l-azzjoni kontra min jippretendi dik is-servitu. Azzjonijiet simili jistgħu jigu ezercitati biss minn huwa s-sid tal-fond. Wisq inqas għandha ssir kontra inkwilin in kwantu hi ntiza sabiex tigi dikjarata l-inezistenza ta' dritt ta' servitu fuq il-fond tal-attur, favur il-fond li l-konvenut jippretendi li tgħad lu dritt ta' servitu. Għalhekk din it-tip ta' azzjoni trid issir kontra l-proprietarju tal-immobbl li jippretendi li tgħad lu minn servitu u mhux kontra inkwilin.

Għalhekk l-attur ma setax jiprocedi bil-kawza odjerna ladarba huwa biss l-inkwilin.

Għal dawn il-motivi l-qorti qegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawza billi tilqa' l-ewwel eccezzjoni tal-konvenut u għalhekk tillibera mill-osservanza tal-gudizzju.

Spejjeż a karigu ta' l-attur.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----

---

⁶ Appell Civili deciz fid-19 ta' Frar 1951, Vol. XXV.I.10